

בס"ד
עשיק פ'ל וואר
שנת תשע"א לפ"ק
שנה ט'
[כל הזכויות שמורות]

לעילוי נשמת מרת חנה רבקה העניג ע"ה בת הרה"ח ר' משה צבי הלוי אבעלעס ז"ל

שאלות ותשובות בירורי הלכות בנושאים השכיחים בענייני או"ח ויו"ד

דו"פקי בתשובה

הערות והארות יתקבלו בתנאי
אבל הערות חיי שילוח דרך שליח
מס' התק"ט 00442071836956
מס' הפלאמן 07727197313

המחיר: חברת "גידול תורה"
שערי ביהמ"ד חסידי בעלזא
קרקס (רח' לונדון יצ"ר)
בנישואות ק"ק מן אומרי שליט"א

מעורר בדין טלטול מחצר המעורבת לבית פרטי הנוגע למעשה מדי שבת בשבת במקום שאין עירוב

תשובה. לדעת הרבה פוסקים יש להחמיר דכלי או בגד שלא הי' בזמן ביהש"מ בבית זה אף שהובא באמצע השבת בדרך מלבוש לחצר שיש שם עירוב, אסור לטלטלה מהחצר לבית כיון שלא שבת בחצר זו, [ולדעת כמה פוסקים אף בחצר עצמו אסור לטלטל שם יותר מד"א אם אין עירוב בחצר, אמנם בזה ע"י בפנים התשובה שהבאנו להכריע להלכה להלכה].

ושאלה זו שכיח טובא בעיר שאין בה עירוב, [אבל בעיר שיש בה עירוב לא שייך דין זה דכל העיר נחשב כחצר אחת גדולה ואין בה חילוק רשויות]. והנה העולם מקילים בכל זה והמקיל יש לו על מי לסמוך, אבל לכתחילה נכון מאוד להחמיר בזה, ונביא כאן כמה דוגמאות השכיחים למעשה.

[א.] מי שבא לביהמ"ד בערב שבת קצת לפני תפילת המנחה בזמן ביהש"מ [דהיינו רבע שעה אחר זמן הדלקת הנרות] חגור בחגורה עם מפתחות [הנקרא שבת בעל"ש], ופשט החגורה בביהמ"ד והניחה במגירה או במעיליו וכדומה, כך שהחגורה עם המפתחות לא היו על גופו בזמן ביהש"מ, ונמצא שהמפתחות שבתו בביהמ"ד. ובא אח"כ לביתו, והוא דר בכנין מושתף שיש שם כמה דוירים [הנקרא: block of flats], אסור לו לפשוט את החגורה בתוך חדר המדרגות ולפתוח את הדלת, אע"פ שיש שם עירוב בכנין, דבכה"ג נמצא שמטלטל מחצר לבית, כלים שלא שבתו בחצר זו אלא שבתו בביהמ"ד.

אלא אף יעשה: יפתח את הדלת בעוד החגורה חגור עליו ולא יפשטנו עד שיבוא לביתו (ע"י בפרטי דיני פתיחת דלת בשבת במש"ב סי' שצ"ו סק"ח ושועה"ר סי' שצ"ו סי"א. שו"ת מנח"י ח"ג סי' כ"ז. שו"ת בצל החמה), ספר נתיבות שבת, והכמת הלב עני' מוג).

[ב.] כיו"ב מי שבא לביהמ"ד בזמן ביהש"מ ופשט שם מעילו, כך שהמעיל שבת בביהמ"ד, או לאחר התפילה כשיבוא לחדר המדרגות של ביתו לא יפשטו שם את מעילו ויכניסו בדיו לביתו, דנמצא שמטלטל מחצר לבית כלים שלא שבתו בחצר זו, אלא אלא לבוש במעילו עד שיכנס לביתו ושם יפשטנו.

[ג.] כיו"ב בא בשבת עם ילדו לבית חבירו, והתינוק פשט את מעילו בחדר המדרגות, אסור לאביו להכניס המעיל מחדר המדרגות לבית חבירו, כיון שהמעיל שבת בביהש"מ בבית האב ונמצא מטלטל מחצר לבית כלי שלא שבת בחצר זו. [אך מותר לאב להכניס התינוק בעצמו מחצר המדרגות לבית חבירו כיון שאין אדם קונה שבתה בשבת שהוא נמצא שם, ורק הכלים קונים שבתה].

ו כן כל כ י ו צ א ב ו

הקדמה - עיקרי דיני טלטול מחצר המעורבת לבית, כלי שלא שבת בעירוב זה

(א) הנה חכמים גזרו שלא לטלטל מבית לבית בלי עירוב, וכ"כ בבתי שמשמשן מיוחד ותייר ולכן גזרו שלא לטלטל מבית לבית גזירה אסור רח"ה, אבל על הצירות לא יתיקו עירוב, ולכן מותר לטלטל מחצר לחצר וכן מנג לנג, וצירות אפילו של בעלים הרבה כולן רשות אחת הן, הדואיל ואין משמשין של החצרות מיוחד ותייר כמו משמש הבתים לפיכך אין בהם חילוק רשות, ומותר לטלטל מחצר של ראובר לחצר של שמעון אף אם לא עירוב ביניהם, דין זה מובאר במשנה ריש פרק כל גנות (דפ"ט ע"א) ובטור ושוע"י (ריש סי' שצ"ב).

ומ"מ מובאר במשנה ובטור שם הדיתר זה לטלטל מחצר מחצר הוא דוקא בכלים ששבתו בחצר אבל כלים ששבתו בבית ואח"כ הוציא אותם לחצר אפילו בדרך היתר כגון בדרך מלבוש, או שהבית מעורב עם החצר, אסור לטלטל אותם מחצר לחצר. [וע"ש שו"ת שבט הלוי ח"י סי' מ"ג ודבריו צ"ע וכבר נתקשה בדבריו בס' תיבות שבת ושאר בע"ע].

והנה יל"ע בהא דקתני שלמים ששבתו בבית אסור לטלטל מחצר, האם הוא רק הגבלה לחיתר הנ"ל של טלטול כלים מחצר לחצר, דהיינו דאף שהתירו לטלטל מחצר מחצר מ"מ לא התירו לטלטל מבית לחצר ומשם לחצר אחרת, והוא רק הגבלה לחיתר הנ"ל, או שנתחדש כאן דין מיוחד של קנין שבתה לכלים, דכלי קונה שבתה במקום שהי' בביה"ש, ולכן כיון שהכלי שבת בבית איז אפילו אם הם עתה בחצר אין לטלטלם מחצר זו לחצר אחרת דנמצא מטלטל מבית לחצר אחר שלא עירוב עמה.

ומצינו בשו"ע הרב (ס"א במוט"ג) שכתב להדיא כצד הב' שנתחדש כאן דין מיוחד של קנין שבתה, וכלשונו: "משום שהכלים ששבתו בבית בכל מקום שהם דינם כאלו הם בבית שאסור לטלטלם ממנו למקום אחר שלא עירוב עמו", וכן ביאר הרע"א (שבת ק"ל, ע"ש בלשונו בהוציאן לחצירו דרך מלבוש אסור להוציאן שבת עירוב דהוי כמוציא מביתו לחצר כו') הגאון עיקב (ריש פרק כל גנות, "כיון דבתר שבתה אולתין כמאן דמפיק להו מביתו דראובן לחצר של לוי דמי' ע"ש) והחז"א (סי' מ' סק"ה), ע"ש בלשונו שכתב שאפשר הדאיתו לחצר לוי הוא ג"כ מחמיר דראובן וכלי שמשמש שמעון ע"ל, והיינו דכיון שהכלי שבת בבית ראובר, אין לשינויך לטלטל את הכלי חשיב לעולם כהמשך ההוצאה מבית ראובר, וכן מוכח מדברי העבוה"ק להרשב"א ומדברי האבן העזר הגאון עיקב הבית מאיר והגרע"א ושאר פוסקים שיבוא בסמוך, שכולם למדו מדין זה שנתחדש כאן דין מיוחד של קנין שבתה ככלי קונה שבתה במקום שהיה בנין השמירה ואסור לטלטל מחצר מחצר אחר שלא שבת בה, ע"י בסמוך דבריהם [וע"ש בס' אשד הנחלים על מס' עירובין ח"ג ריש פרק כל גנות].

(ב) ומבואר עוד בשו"ע הרב (שם) מדברי הגמ' והרמב"ם דה"ה כלים ששבתו בחצר אסור להכניסם לבית אחר שלא עירוב עם רשות או ששבת הכלי בתוכו. והוספיק בשו"ע"ר דאפילו הכניסים דרך מלבוש לרשות שעירבה עם הבית כגון לחצר מעורבת של בית זה אסור לטלטלם משם לבית כיון ששבתו ברשות שאינה מעורבת עם הבית, ע"כ. וברו זה מובן היטב ע"י מה שהסביר בטעם ההלכה דהוא משום שהכלים ששבתו במקום אחד בכל מקום שהם דינם כאלו הם בבית שאסור לטלטלם ממנו למקום אחר שלא עירוב עמו, ולכן לא מועיל במה שהחצר עירבה עם הבית ההיא דע"כ"פ החצר לא עירבה עם החצר שהכלי שבת בה וממילא שבת בה מעורבת עם הבית. והיינו ששבתו בחצר כלים ששבתו בחצר זה לא מועיל להוציאן לחצר אחרת, וכן ביאר דבריו בס' יצחק יוסף (פאק דף ט"ו אות כג) והסבירא הוא הדאי ע"י ע"ה נעשו הבתים והחצר אחת הוא דוקא לענין דבר ששבת במקום שנתערב עם זה הע"ה אבל לענין דבר שלא שבת בה לא מועיל הע"ה ולכן הוזהר כלא הי' ע"ה שאסור להכניס מחצר לבתים ומבתיים אחר. ועוד יש לחוסףי בתו"ש ביאר דאף ששבתו בחצר עירבה עם החצר אחרת אלא ששבת במקום שנתערב עם זה הע"ה הרי החצר והבית חלוקים בתשמישות ומש"ה אמר"י דדוקא לענין דבר ששבת במקום שנתערב עם זה הע"ה מהני העירוב ולא לכלים שלא שבתו בה [וסברא זו מוזכר גם בגאון עיקב ריש פרק כל גנות].

והנה מדדדיק השועה"ר לכתוב "דאפילו הכניסים דרך מלבוש לרשות שעירבה עם הבית", מוכח נמי דאין הטעם כחצד האי' דהיא הגבלה בחיתר לטלטל מחצר לחצר, שהרי כאן שהביאם דרך מלבוש לא השתמש בכלל בחיתר לא לטלטל מחצר לחצר שהרי החכמים דרך מלבוש דאע"כ כתב לאסור לטלטל מחצר ההיא לבית אף שעירבה החצר עם הבית, וע"כ הטעם הוא כמו שביארנו למעלה, ודו"ק. וכ"כ בחז"א (סי' מ' סק"ה). והנה כחידושו של השועה"ר מצינו גם במש"ב (סי' שצ"ב ע"ה"צ סק"ב) על הא דכתב השו"ע דאם יש בית בין שתי חצירות של שני בתים שהבתים עירבו עם הבית האמצעי אבל שתי החצירות לא עירבו ביחד, דאסור להביא כלים ששבתו בבית לחצר חשני ע"י הבית האמצעי, וכתב ע"י שבעה"צ דנ"ל דאפילו אם לא חוליקן להדיא לחצר חשני רק שמתחלה הניתן בזה הבית ואח"כ רוצה להוציאן לחצר חשני שמעורב עם ביתו ג"כ אסור דהא מ"מ הם כלים ששבתו מתחלה בבית שבחצר אחר שלא עירבה עם חצר זו, ע"כ. הרי חזיקן מדבריו להדיא שעירוב של בית חצר זו לא מועיל לענין כלים ששבתו בבית אחר.

והנה השועה"ר לא ציין מקורו, אמנם בספרי זמנינו [ע"י שו"ת שאילת שאלו (ח"א סי' ס"ז) חכמת הלב על הל' עירובי חצירות (עמ' כ"ז) וארוחת שבת (ח"ג פ"ח הע' קטו)] ציינו מקור לדברי השועה"ר מדברי התוס' (עירובין צ"ט ע"ב ד"ה לא) שכתבו דהא דאמר ר"י אמר שמואל דלא יעמוד אדם בגו ויקלוט מי גשמים מנגו של חבירו, היינו להביאם לבית, ואיירי ששבתו בגו חבירו, והרי קלוטו הפירוש שאינו מוציאם מהנגו משום, רק שעומד על גגו ומחזיק את ידיו וקולטו מהאוויר לתוך ידו לאחר שיצאו מהנגו כמבואר שם, ומוכח דאע"פ שלא שמענו על היתר של לטלטל מחצר לחצר והוי כמו שבא לנו דרך מלבוש אסור להביא דאסור להכניס לביתו. א"כ מובאר שכיון ששבתו בביתן השמטות בגו חבירו אע"פ שכבר יצאו משם, אסור להכניסם מנגו לביתו, וה"ה לכלים ששבתו בחצר. וכן נקטו לדינא שם הרשב"א והריטב"א, וכ"ה בעבוה"ק (ש"ג סי' ה').

[ואין זה הדין המבואר במ"ג צ"ב ע"א כותל שבין שתי חצירות גבוה עשרה ורוחב ד' וכו' חיי בראש פורת אלא עולין מכאן ואוכלים ואלו עולין מכאן ואוכלין ובלבד שלא יורידו למטה, והקשו ע"ז במג' כיון דלח"ה"ה שתי חצירות אע"פ שלא עירבו רשות אחד מןן למה לא יורידו למטה ותירצו מה למטה, למטה לבתים, ע"כ, דמיה אין אין ד"ל חלמ' מיירי כשלקחן מחצר חבירו לתוך ביתו, שהה ודאי אסור, וכך העיר בע"ה שאלת שאול (שם), אלא התוס' חידשו דאף אם עומד בגו וקולט מנגו חבירו ג"כ אסור, והוא מקורו של השועה"ר והמשנ"ב, ואף שמשלשן התוס' לא משמע שבאו לחדש כאן מידי אלא נקטו כן כסברא פשוטה, צ"ל שלמדו כן בפשיטות בדברי הגמ' ודו"ק].

(ג) דין זה אינו דוקא אם הבתים והחצירות הם סמוכים זה לזה, אלא אפילו אם מפסיק רח"ר ביניהם והכלים ששבתו בבית אסור ובאו לחצר אחרת בדרך מלבוש אסור להוציאם מחצר לחצר משום שהכלים שבתו בבית ולא נתבטל השבתה במה שיצאו כבר לרח"ה, וכמבואר בתורה"ד (עירובין דף צ"א ע"א מובא בהכמח"ל) שכתב שם אדינא אסור לטלטל מחצר לחצר כלים ששבת בבית, דמ"מ אם החצירות עירבו ביניהן שוב אין צורך לטלטל מחצר לחצר כיון שהכל רשות אחת היא, והוא מיירי ששבתו בבית ראובר בצד אחד של רח"ה והביאו דרך מלבוש לחצר של שמעון, דאם שמעון עירב עם חצר של לוי מותר לטלטלה מחצר לחצר, אבל אם לא עירבו ביניהן אסור לטלטל מחצר לחצר אף שכבר יצאו לרח"ה, כיון שהכלי שבת בבית, ע"כ, הרי מפורש בדבריו דאף אם הכלי כבר יצא לרח"ה לא מיתבטל ממנו שם כלי ששבת בבית, וכן נקטו בפשיטות האבן העזר והגרע"א דבסמוך.

(ד) והנה בפשיטות אין לחלק לענין זה בין אם הכלי שבת בבית או בחצר אלא בכל גווי כיון ששבת במקום שלא היתה מעורבת עם בית זו אין לטלטל שם מחצר לבית אף שיש שם עירוב דעירוב של בית זה לא מועיל לענין כלים ששבתו בבית אחר. וכן הביא בס' יצחק יוסף (שם) דברי השועה"ר בפשיטות מיירי בכלים ששבתו בבית ובכר יצאו לחצר ששבתו בבית עירב עם הבית ההיא דאע"כ אסור להביאן לבית, וע"ש שפיעורא שעמ"י יוצא לנו חומרא דאף שעשה ע"ה בביתו מ"מ שכל כלי או בגד ששבת במקום אחר בין בבית ובין בחצר והגיעו לחצר המעורבת עם ביתו בדרך מלבוש אסור להכניסם מחדר לחצר כיון שהכלי שבת בה לא עירבו באויר מיוחד, וע"ש שהביא שיש נור ישראל (סוסי"ג י"ז) הבית חומרת השועה"ר בה לדינא והאריך בלחוקי דינים בזה, [אלא שהזכורן יוסף מעורר שאין המנגו כדברי השועה"ר בזה וע"ש מש"כ לחלוק על דברי השועה"ר, וצ"ע לחלוק על דין המבואר בשו"ע"ר ומש"ב, ועוד לא מדוברי התורה"ד הנ"ל מוכח להדיא דא"א לפרש כמו שפירש ע"ש ודו"ק].

(ה) אלא בשברות ארץ צ"ב (ח"ב סי' כ"ז) יצא לחדש דכל הגידון בשו"ע"ר [ובראשונים הנ"ל שהבאנו לעיל] שאסור לטלטל מחצר לבית אף שיש שם עירוב כיון ששבתו בתוך החצר והכניסים לחצר אחרת בחיתר, דרק בזה לא מועיל במה שהחצר חשני והבית עירוב ביחד, דכיון דשתי החצירות רשות אחת הן, ממיילא חשוב שעדיין לא יצאו מרשותן דהיינו החצר הראשון, ועתה שמיטלטלן לבית אז עקרן מרשות הראשון, דלגבי בית אין החצירות חשבות רשות אחת, א"כ עיקר האיסור עושה בהכנסתן לבית, דעתה חשוב שמציאן לרשות אחר מאותו עירוב ששבתו בו, ולא מועיל במה שיש עירוב דע"כ"פ תבית החצר שהכלי שבת בה לא עירבו ביחד וממילא הו"ל כמוציא מחצר הראשון לבית דאסור, אבל אם הכלים שבתו בבית, הדין הוא שאסור לטלטלן מחצר לחצר אחר שלא עירבה עם חצר זו, וא"כ תיכף כשהוציאן לחצר חשני כבר יצאו מרשות ששבתו בו בתוכו, דלגבי כלים ששבתו בבית חשבות החצירות חשבות חלוקות, וכיון דכבר יצאו מרשות ששבתו בו לרשות אחר שוב אין איסור להכניסן מחצר המעורבת לבית דבית חצר המעורבת עמה רשות אחת הוא, ע"כ. ולפי דבריו יוצא לן דכל החומרא של השועה"ר ושל הראשונים הנ"ל הוא דוקא באופן שהכלי שבת בחצר ולא יצא עדיין מרשותו דאף אף שהחצר מעורבת עם הבית אסור לטלטלו מחצר לחצר דמ"מ ששבתו בבית לבית רואים כאילו עקרן מרשות הראשון, אבל אם הכלי שבת בבית שכבר נעקר מרשותו שביצא לחצר לא רואים עכשיו מהכנסת מחצר לבית עקירה חדשה כיון שהחצר והבית רשות אחת הן כיון שעירבו ביחד. ואין להקשות מדברי התורה"ד הנ"ל דמבואר בדבריו דאף שכבר נעקר דבריו ע"י הוצאתו לרח"ה עדיין שן איסור לעשות עקירה חדשה מחצר לחצר, דבדואו גם הארץ צ"ב מודה לה, אלא שבא לחדש ההכנסה מחצר לבית המעורבת עמו לא נחשב כעקירה באופן שהכלי כבר נעקר כבר מרשותו. ומ"מ דבריו עדיין צריכין ביאר קצת [ולבאר היטב בחילוק בין אם הכלי כבר נעקר מרשותו או לא לגבי שיחשבו ששבתו בבית רשות מחצר המעורבת לבית], וגם פשוט לשון השו"ע הרב שכתב "שהכלים ששבתו בבית" בכלל מקום שהם" דינם כאלו הם בבית

